

DET 3. RIGES HJERTE

München, Nürnberg og Berchtesgaden er de steder i Tyskland, hvor minderne om den nazistiske tid er flest. Der er meget at se, og nye, interessante museer forsøger at give spændende forklaringer på, hvordan det kunne gå Tyskland så galt.

TEKST: CAND. MAG. TORSTEN GRANOV FOTO: CULTOURS OG VAGABOND



Kehlsteinhaus – desværre i skyet vejr.

Den 2. august 1914 stod den 25-årige Adolf Hitler på Odeonsplatz i München og jublede over meddelelsen om krigsudbruddet. Den 23. februar 1921 holdt Adolf Hitler sin første store offentlige tale i Hofbräuhaus i München. Den 9. november 1922 blev nazisternes og Adolf Hitlers kupforsøg i München slået ned, da politiet beskød de revolutionæres kolonne ved Feldtherrenhalle. Den 30. september 1938 indgik Adolf Hitler, Mussolini, Neville Chamberlain og Daladier München-aftalen i Führerbau på Königsplatz i München.

Alle de nævnte steder kan ses i dag, og en tur i Adolf Hitler og nazipartiets fodspor i München er en oplevelse for alle historieinteresserede. Her kan man se stederne, hvor nogle af de afgørende begivenheder i det 20. århundredes historie udspillede sig.

HITLERS NYE BY

Adolf Hitler kom før 1. verdenskrig til München fra sit fødeland Østrig-Ungarn. Han havde opholdt sig i nogle år i Wien, men han brød sig ikke om byen, som han fandt for kosmopolitisk. Hitler syntes meget bedre om München, det var en rigtig tysk by. München blev østrigeren Adolf Hitlers by i hans nye fædreland, Tyskland.

Ved krigsudbruddet meldte han sig til den tyske hær, ikke til den østrig-ungarske. Da Hitler i 1918 vendte hjem fra krigen, var det i München, han bosatte sig. Det var her, han stiftede bekendtskab med Det Tyske Nationalsocialistiske Arbejderparti, og det var her, han begyndte sin politiske karriere.

De højreorienterede kredse i München var det substrat, hvori den første spæde nazistiske bevægelse voksede. Med baggrund i München voksede bevægelsen sig stærk og bredte sig til hele Tyskland. Hitler bevarer sin privatbolig i München indtil sin død i 1945. I lejligheden på Prinzregent Luidpold Platz, hvor han boede, er der i dag politistation, og man får ikke lov til at komme indenfor og se lokaliteterne.

MUSEUM I HOVEDKVARTERET

I München havde nazipartiet sit hovedkvarter, og alle partiets afdelinger havde deres egne hovedkontorer her. De optog et helt kvarter i München, og

næsten alle disse partibygninger er i dag intakte. Her finder vi bygningen, hvor ledelsen af Hitlerjugend holdt til, SS ledelsens hovedkvarter og bygningen, hvor partiets regnskabsafdeling havde til huse.

Området rummer også bygningen, hvor administrationen af de seks millioner partimedlemmer fandt sted, her er Hitlers stedfortræder Rudolf Hess' kontorbygning, den tyske Rigskirkes administrationsbygning. Ligeledes finder vi Adolf Hitlers egen kontorbygning, Führerbau, hvorfra hans aktiviteter som leder af nazipartiet udgik.

Alle bygningerne blev efter krigen anvendt til andre formål. Der er i dag museum i en af bygningerne, musikkonseratorium i en anden, og ellers er de anvendt til administrative formål. Men en tur rundt i kvarteret er med til at give en forståelse af, hvor omfattende de nazistiske organisationer var i det tyske samfund, og hvor enorm den nazistiske partimaskine var.

MODSTANDSFOLK MINDES

For den interesserede i den nyere tids historie er der ud over de mange bygninger også mindesteder og museer. Som for eksempel på universitetet, hvor der er en

udstilling og en mindeplade for modstandsgruppen Hvide Rose, der havde Sophie og Hans Scholl som ledende medlemmer.

Her blev søskendeparret pågrebet i januar 1943, mens de udsprede antinazistiske løbesedler. De blev henrettet ved halshugning i guillotine i Stahlheim-fængslet i München i februar 1943. Sophie Scholl blev kun 22 år gammel. Mindepladen findes i universitetets indre gård, her findes en vase, hvor der hver dag bliver anbragt en frisk hvid rose til minde om modstandsgruppen.

München's historiske bymuseum har en lille og særdeles seværdig afdeling om byen som "Hauptstadt der Bewegung", bevægelsens hovedstad, der var byens officielle tilnavn i nazitiden. Indtil for få år siden ønskede man fra byens side ikke megen opmærksomhed om denne del af byens historie.

I dag er holdningen mere afslappet. Der er flere steder rundt om i byen kommet oplysningsstandere op ved centrale steder fra nazitiden, hvor man stolt betegnede sig som "Hauptstadt der Bewegung".

BERCHTESGADEN

Sydøst for München næsten på grænsen til Østrig ligger Berchtesgaden, en lille turist-

Til højre Königsplatz og nederst til højre Odenplatz som de så ud den gang.

Til højre Odeonplatz og nederunder Führerbau som de tager sig ud i dag.





HOTEL ZUM TÜRKEN

Ikke langt fra Dokumentation Obersalzberg ligger Hotel Zum Türken, som var nabo til Berghof. I modsætning til alt andet i Obersalzberg ser Zum Türken næsten ud, som da det blev bygget i 1911. Hotellet blev "overtaget" af SS i 1933 og blev bombet næsten sønder og sammen med resten af Obersalzberg i april 1945. Efter krigen blev det købt tilbage af den oprindelige ejers datter, og hendes datter, Ingrid Scharfenberg, ejer og driver hotellet i dag. Hun skammer sig ikke over at vise hotellets gæstebog frem!

Når man står foran hotellet, har man den samme fantastiske udsigt som Hitler havde fra Berghof over de bayerske alper. Intet under, at han faldt for stedet.

Fra hotellet er der adgang til en del af det underjordiske bunkeranlæg som nazisterne anlagde.



Mindre end 100 meter nede ad vejen fører to små grusveje stadig til venstre, se billeder fra i dag og det sorthvide fra dengang – med Zum Türken i forgrunden og Berghof i baggrunden. Den første er/var opkørslen til køkkenindgangen til Hitlers Berghof, og den anden er/var den oprindelige hovedindkørsel. Officielt hedder det, at Berghof-ruinen er fjernet fra jordens overflade, men er man interesseret, er det ikke vanskeligt at lokalisere murrester blandt de tæt beplantede træer. Nederst Zum Türken idag.



NÜRNBERG BLEV KRAFTIGT BOMBET UNDER 2. VERDENSKRIG, MEN ER HELT GENOPBYGGET, OG NÅR MAN STÅR PÅ HAUPTMARKT, KAN MAN GODT FORNEMME STØVLETRAMPENE HOS DE ENDELØSE KOLONNER, DER PASSEREDE FORBI ADOLF HITLER

by midt i bjergene. Når man ankommer til byen, undrer man sig måske over den store banegård og det store posthus i den lille by. Begge dele blev bygget i nazitiden. Banegården for at modtage de store skarer af tyskere, der valfartede til Berchtesgaden for at få et glimt af Føreren. Posthuset for at ekspedere alle de postkort, de sendte. Hitler havde sit "sommerhus" Berghof i den lille landsby Obersalzberg, ikke langt fra Berchtesgaden. Andre nazistiske spidser havde huse i nærheden: Martin Bormann, Hermann Göring og Albert Speer.

Obersalzberg var afspærret for omverdenen, og kun ved særlige lejligheder fik den tyske befolkning lov til at komme tæt på Føreren. Berghof blev gennem årene udvidet fra en lille bjerghytte til en stor bygning, der kunne rumme både tjenestefolk og dele af den stab, der skulle stå til rådighed for Føreren, når Berghof var "Führerhauptquartier", hvorfra alle vigtige beslutninger i Det 3. Rige udgik.

HITLERS ELSKERINDES TILHOLDSSTED

På Berghof boede også Hitlers elskerinde Eva Braun, som ikke viste sig, når der var officielle gæster, men kun når Førerens intime inderkreds var samlet. Obersalzberg blev udbygget med en stor SS-kaserne til Førerens vagter med hotel til officielle gæster og meget mere. Under det hele blev der sprængt gange og bunkeranlæg ud af klippen.

Ved først øjekast er der i dag ikke så meget at se i Obersalzberg. Görings, Bormanns og Hitlers huse er alle væk, gæstehotellet er revet ned, og hvor SS-kasernen lå, ligger nu en stor parkeringsplads til de mange besøgende. Leder man, kan man dog stadig finde mange minder fra tiden, hvor Obersalzberg var Adolf Hitlers foretrukne opholdssted. Gæstehuset, hvor prominente personer blev indkvarteret - f. eks. den engelske premierminister Neville Chamberlain - er renoveret og huser nu et godt museum - Dokumentation Obersalzberg.

Her er der nedgang til en del af tunnelsystemet inde i bjerget.

EN SÆRLIG FØDSELSDAGSGAVE

Det mest interessante i området er Kehlsteinhaus, som Hitler fik i fødselsdagsgave i anledningen af sin 50 års fødselsdag, 20. april 1939. Huset er bygget på en temmelig utilgængelig bjergkam. Der blev anlagt en speciel bjergvej næsten op til huset, men det sidste stykke kunne der ikke anlægges vej. Her udhuggede man en tunnel og indbyggede en elevator, der ender midt inde i huset på toppen. Her kunne Eva Braun og Adolf Hitler nyde udvalgte gæsters selskab med udsigt ind til byen Salzburg og de smukke bjerge.

Anlægget af Kehlsteinhaus kostede uhyre summer, og Adolf Hitler besøgte kun stedet i alt 13 gange fra det var færdigt i 1939 og til sin død i 1945. I april 1945 forsøgte de allierede at bombe Obersalzberg og Kehlsteinhaus, men i modsætning til Berghof slap Kehlsteinhaus eller "Ørnereden", som amerikanerne senere kaldte stedet, fuldstændigt uskadt. "Ørnereden" må endelig ikke forveksles med "Ørneborgen" fra filmen af samme navn ("Where Eagles Dare" er den engelske originaltitel) med Richard Burton og Clint Eastwood – den ligger i den østrigske by Werfen, 50 kilometer syd for Salzburg

Stedet kan i dag besøges. Man skal med specialbus fra parkeringspladsen i Obersalzberg. Bussen kører ad den snævre bjergvej anlagt i forbindelse med bygningen af huset op til indgangen til tunnelen med elevatoren. Her tager man Adolf Hitlers elevator op til huset. Udsigten ud over bjergene er imponerende, og oplevelsen af at stå nøjagtigt på det sted, hvor Hitler og mange kendte fra hans kreds er fotograferet, er meget speciel.

NÜRNBERG

I middelalderen var Nürnberg et af det tyske kejserriges vigtigste byer. Det var i Nürnberg, at den første rigsdag, det vil sige mødet mellem den nyvalgte kejser og rigets

vigtigste mænd, fandt sted. Denne forbindelse til fortiden og især til middelalderen var vigtig i den nazistiske propaganda. Det var en af grundene til, at Nürnberg blev stedet, som nazisterne valgte til deres Reichsparteitage, stedet hvor Føreren mødte sit folk.

Disse Reichsparteitage fandt sted hvert år en uge i september, og de fulgte et bestemt skema. Hver dag var tilegnet en af de store nazistiske organisationer som Hitlerjugend, Arbejdstjenesten, Partilederne, SS og SA. Til hver af dagene var reserveret et specielt område i udkanten af Nürnberg.

Det samlede område kaldtes Reichsparteitagsgelände. Det var her Albert Speer opbyggede sin lyskatedral på Zeppelinfeldt, det var på Luidpoldarena, at SS og SA ærede deres døde ved kæmpeparader, og det var i Luidpoldhalle, at Adolf Hitler holdt sine store taler. Hallen var ikke stor nok, så en større hal, Kongresshalle, blev projekteret. Opførelsen var i fuld gang, da krigsudbruddet satte en stopper for aktiviteterne.

HEILENDE MASSER

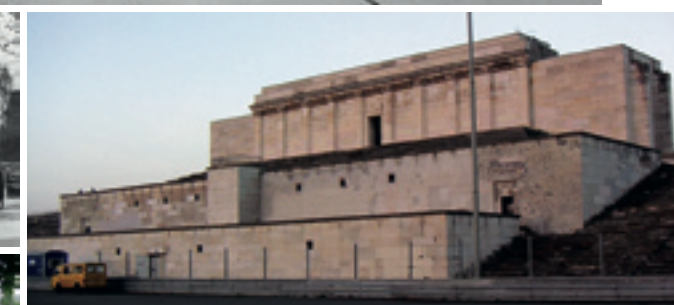
Efter 2. verdenskrig var der stille omkring de store anlæg på Reichsparteitagsgelände. Det var ikke noget, man reklamerede med og fremviste for turister. Nogle af anlæggene blev revet ned, men meget var så stort, at det fik lov til at blive stående.

Når man i dag besøger Reichsparteitagsgelände, skal der ikke megen fantasi til at forestille sig de store anlæg fyldt med begejstrede, heilende masser. Billeder og film fra stedet vises ofte i dokumentarudsendelser om nazismen. I den enorme men ufærdige Kongresshalle er der indrettet et spændende museum, Dokumentationscenter Reichsparteitagsgelände, hvor man får et godt indtryk af nazismens og Nürnbergs historie i tiden som "Stadt der Reichsparteitage".

Nürnberg blev kraftigt bombet under 2. verdenskrig, men er helt genopbygget, og når man står på den centrale plads i centrum, Hauptmarkt, kan man godt fornemme støvletrampene hos de endeløse kolonner, der passerede forbi Adolf Hitler stående her med udstrakt højre arm. Dengang hed pladsen Adolf Hitler Platz, men den fik andet navn efter krigen. Det skete da de allierede valgte Nürnberg til stedet for retssagerne mod de nazistiske ledere.

EN AKTIV RETSSAL

En del af de anklagede blev dømt til døden som krigsforbrydere og henrettet i Nürnberg. Man kan i dag besøge salen, hvor retssagen fandt sted, men kun når den ikke er i brug. Salen fungerer stadig som rets-



Retssalen i Nürnberg dengang og nu, og til højre de nazistiske ledere bænket under retssagen efter krigen.

Øverst inspicerer Hitler sine tropper på det der nu hedder Hauptmarkt og herover tribunen i Reichsparteitagsgelände i dag.

sal. Der er ikke adgang til fængslet, som er bygget om. Bygningen hvor henrettelserne fandt sted er revet ned.

I Nürnberg, München og Berchtesgaden har interessen for at bevare minderne fra den nazistiske periode indtil for nylig ikke været stor. Nu er en ny generation, den tredje efter krigen, begyndt at stille interessante og relevante spørgsmål om den fortid, der først blev fornægtet og senere undskyldt. Det har resulteret i ny interesse og åbning af nye og interessante museer. Restaurering og registrering af det, der stadig er tilbage fra nazitiden er i fuld gang. Den fascinerende og grusomme tid kommer tæt på, når man besøger Nürnberg og München.

FAKTA

Cultours arrangerer militærhistoriske rejser til slagmarker og spændende historiske steder. 25.-30. maj 2009 arrangerer Cultours en rejse til Det 3. Riges hjerte: München, Berchtesgaden og Nürnberg. Næste rejse finder sted i 2010. Rejseleder er artiklens forfatter cand. mag. Torsten Granov.

Rejsen foregår i komfortabel langtursbus. Tiden i bussen bruges til information om de historiske begivenheder og introduktion til de steder, der besøges. Rejsens pris (2009) er kr. 6.145. Dagsprogram og yderligere oplysninger kan fås på hjemmesiden www.cultours.dk eller hos Cultours på tlf. 86 10 86 05.